

Asia: VN/18678/2026

Lausuntopyyntö: Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta eräille kaupungeille nuorten työllisyyttä edistäviin hankkeisiin vuosina 2026-2028

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Nuorten työllisyyden edistäminen ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevien nuorten tukeminen ovat erittäin tärkeitä tavoitteita.

Esitys suurimmille kaupungeille tarjottavasta valtionavustuksesta mahdollistaa näillä alueilla työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten palvelujen vahvistamisen sekä tarveperustaisen kehittämisen. On tärkeää, että hallitus on nostanut esille nuorten ongelmien kasautumisen ja niihin puuttumisen. Hallitus kantaa erityistä huolta kasvavasta nuorisotyöttömyydestä, mikä liittyy heikommassa asemassa oleviin nuoriin, joilla ei ole koulutus- tai työpaikkaa, ja joiden työttömyys on pitkittynyt ja osallisuus yhteiskuntaan heikentynyt.

Asetusluonnos vaikuttaa kuitenkin osin ristiriitaiselta suhteessa samanaikaiseen esitykseen, jossa ehdotetaan TYM-lain (Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä (381/2023)) 17 §:ssä säädetyn nuorten hyvinvoinnin ja elämänhallinnan valmennuksen (ns. Onni-valmennus) lakkauttamista.

Kelan näkemyksen mukaan työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten tukemisen painopisteen tulisi olla nykyisten palveluiden käyttöasteen nostamisessa ja toimijoiden välisen yhteistyön vahvistamisessa olemassa olevissa rakenteissa.

TYM-lain 16 §:n mukaan työvoimaviranomainen järjestää toimintaedellytykset nuorten työllistymistä edistävälle monialaisen tuen yhteispalvelulle (ns. Ohjaamo-toiminta). Nuorten työllistymistä edistävällä monialaisen tuen yhteispalvelulla tarkoitetaan viranomaisten ja muiden toimijoiden alle 30-vuotiaille nuorille tarjoamaa monialaista neuvontaa, ohjausta ja palveluita, joiden tarkoituksena on edistää nuorten opiskelumahdollisuuksia, työllistymistä, toimintavalmiuksia ja hyvinvointia. Palvelun tavoitteena on tukea nuoren osallisuutta, arjessa pärjäämistä ja toimijuutta, koulutukseen siirtymistä ja työllistymistä sekä tarvittaessa monialaista asiakasprosessia. Kela on alueellisesti mukana yhtenä nuorten monialaisen yhteispalvelun toimijoista.

Jos työttömän nuoren työllistyminen edellyttää suunnitelmallista viranomaisten palvelujen yhteensovittamista ja työllistymisen tukea, on nuori mahdollista ohjata työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoimintamalliin (TYM-yhteistoimintamalli). TYM-yhteistoimintamalli on työvoimaviranomaisen, hyvinvointialueen ja Kelan yhteinen lakisääteinen toimintamalli.

Yhteistoimintamallissa nuorelle laaditaan monialainen työllistymissuunnitelma, jossa sovitaan nuorelle tarjottavista palveluista. Palvelukokonaisuuteen sisältyy nuoren tarpeen mukaisesti julkisia työvoimapalveluja, sosiaali- ja terveystalvaeluja, kuntoutuspalveluja sekä mahdollisia muita työllistymistä edistäviä palveluja. Muut palvelut voivat olla esimerkiksi osaamisen ja työkyvyn kehittämisen ja hyvinvoinnin edistämisen palveluja.

TYM-yhteistoimintamalli ja Ohjaamo-toiminta ovat nykyisiä valmiita rakenteita monialaiseen yhteistyöhön. Olennaista on varmistaa, että nämä yhteistoimintamallit ovat alueilla täysimääräisesti ja aktiivisesti käytössä. Esityksen mukaan työttöminä työnhakijoina oli huhtikuussa 2026 noin 75 900 alle 30-vuotiasta nuorta. Esityksen kohderyhmään kuuluvia nuoria oli noin 43 000. Kelan rekisteritiedon mukaan elokuussa 2026 TYM-palvelussa on ollut kuitenkin vain noin 4 300 15-29-vuotiasta nuorta. Tämä viittaa siihen, että olemassa olevat monialaiset palvelut ovat alikäytettyjä.

Kela pitää tärkeänä sitä, että nuorten työelämäyhteys rakentuu ja vahvistuu. Esityksen perusteella jää epäselväksi, liittyvätkö nuorten työllistymisen haasteet palveluiden puutteeseen vai pikemminkin niiden tavoitettavuuteen, käyttöasteeseen ja yhteensovittamiseen. Ennen valtionavustuksen myöntämistä tulisi täsmentää, mitä ongelmaa ja miten hankkeella pyritään ratkaisemaan. Prosessissa tulisi myös huomioida jo aiemmin toteutetut hankkeet ja niiden tulokset päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Kelassa on havaittu, että nuoret ovat törmänneet peruspalveluissa toistuvasti etuusongelmiin tai nuoren verkoston toimijoiden väliseen heikkoon yhteistyöhön. Pitkään työttömänä olleet NEET-nuoret eivät ole heti työllistettävissä, vaan kokemuksen mukaan he tarvitsevat työelämävalmiuksia sekä elämänhallintataitoja lisäävää tukea. Suurissa kaupungeissa on määrällisesti enemmän eri viranomaisissa tai kolmannella sektorilla työllisyysasioiden, koulutuksen, työkyvyn ja kuntoutuksen parissa työskenteleviä asiantuntijoita. Kela kannustaakin kaupunkien asiantuntijavojmien yhdistämistä ja nuorten palvelupolkujen yhdessä rakentamista uudella valtionavustuksella. Tällöin olisi mahdollista saada esimerkiksi nuorten työkyvystä, sosiaalisesta kuntoutuksesta tai koulutuspoluista huolehtivia asiantuntijoita asiakaslähtöisesti saman pöydän äärelle nuoren kanssa. Hanketyössä voitaisiinkin esimerkiksi mallintaa valtakunnallinen malli, miten NEET-nuori voisi edetä saumattomasti sosiaalipalveluista ammatilliseen kuntoutukseen, koulutukseen tai työllistymiseen.

Vaikutukset viranomaisiin ja muihin toimijoihin

Asetuksessa edellytetään ja kannustetaan, että nuorten työllistämiseksi hyödynnetään ja lisätään monialaista yhteistyötä viranomaisten, yritysten, yhdistysten tai säätiöiden kanssa.

Esityksessä todetaan, että hankkeilla voidaan arvioida olevan vaikutuksia myös muun muassa Kelaan, siltä osin kuin Kela osallistuisi kaupungin alueiden hankkeisiin. Hankkeiden kohderyhmässä olisi sellaisia nuoria, jotka hyötyisivät esimerkiksi kuntoutuspalveluista. Esityksen mukaan vaikutukset olisivat riippuvaisia siitä, millä panostuksella eri tahot osallistuisivat hankkeisiin.

Kelan tulee varmistaa riittävät resurssit lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Yhteistyö esimerkiksi nuorten kuntoutustarpeiden tunnistamisessa ja kuntoutukseen ohjaamisessa on tärkeä varmistaa. Hankkeiden sisältö ja toteutus tarkentuvat vasta myöhemmässä vaiheessa. Tämän vuoksi on hankalaa tässä vaiheessa arvioida, millaista panostusta ja osallistumista eri hankkeet esimerkiksi Kelalta edellyttäisivät ja millainen rooli, vastuu ja resurssit eri toimijoilla kuten Kelalla ovat mahdollisia hankkeissa tai niiden suunnittelussa. Myöskään osallistumisesta aiheutuvia kustannuksia ei ole mahdollista arvioida tässä vaiheessa.

Ristimäki Antti
Kansaneläkelaitos